

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ เรื่อง “ประติมากรรมกระดาษา” สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา” เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เพื่อศึกษาคุณลักษณะในการทำงานของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นและเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา” ที่ลงทะเบียนเรียนชุมนุมศิลปะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร “ประติมากรรมกระดาษา” แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ แบบสังเกตคุณลักษณะของผู้เรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD) และการหาค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 เรื่อง “ประติมากรรมกระดาษา” สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา” พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการปฏิบัติกิจกรรมสูงกว่าก่อนการปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การศึกษาคุณลักษณะในการทำงานของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่า คุณลักษณะของผู้เรียนอยู่ในระดับดี

4. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตร

จากการประเมินหลักสูตรเรื่อง “ประติมากรรมกระดาษ” โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าโดยภาพรวม หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องกันระหว่างหลักการ จุดหมายโครงสร้างเนื้อหา เวลา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ทั้งจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร รวมถึงปราชญ์ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านศิลปะประยุกต์ ก่อนที่จะนำมากำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละส่วน

อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง เช่น การเพิ่มแหล่งข้อมูลสารสนเทศ การเพิ่มใบกิจกรรมในทุกแผน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรม การเพิ่มกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งผลให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและเนื่องจากผู้เรียนสนใจมาเรียนดังนั้นจึงสนใจเนื้อหาที่เรียนและตั้งใจฝึกปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะการปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และสามารถนำไปพัฒนาเป็นอาชีพเสริมได้ ซึ่ง สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้สอนจริง การดำเนินการในขั้นนี้จะช่วยให้ได้หลักสูตรที่ตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำให้การนำหลักสูตรไปใช้สอนในห้องเรียน สถานการณ์จริงมีความคล่องตัวและประสบผลสำเร็จมากที่สุด

2. ผลการนำหลักสูตรไปใช้

2.1 จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความรู้พื้นฐานด้านศิลปะ ซึ่งก่อนจะได้เรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งผู้เรียนมีความกังวลบ้างเนื่องจากเกรงว่าจะทำข้อสอบไม่ได้ แต่ผู้เรียนทั้งหมดก็สามารถทำข้อสอบเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด หลังจากนั้นผู้เรียนได้ชมตัวอย่างงานศิลปะประกอบการศึกษาจากใบความรู้และจากโปรแกรม Power point เรื่องประเภทและประวัติศาสตร์ศิลปะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ทั้งนี้เนื่องจากพบคำตอบของแบบทดสอบก่อนเรียนบางข้อ และเกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ได้ชมไป ระหว่างชมเรื่องประเภทและประวัติศาสตร์ศิลปะนั้นผู้เรียนได้ซักถามเกี่ยวกับศิลปะในอำเภอแม่สะเรียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนจะมุ่งถามถึง สถาปัตยกรรมที่ปรากฏตามวัดต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แนะแนวทางให้ผู้เรียนได้สังเกตว่าสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่พบในอำเภอแม่สะเรียงนั้นเป็นศิลปะยุคใหม่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะพม่า ทั้งรูปทรงและลวดลายที่ใช้ประดับตกแต่ง การที่ผู้เรียนกล้าวิพากษ์วิจารณ์และซักถามนั้น ถือว่า ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยให้ความเป็นกันเองกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามได้ ผู้เรียนมีความสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนในชั่วโมงกับสิ่งที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการคิดวิเคราะห์ และการกำหนดเนื้อหาให้สัมพันธ์กับวิธีการก็เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทางหนึ่งสอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2546,87) ที่กล่าวว่า เนื้อหาที่สัมพันธ์กับวิธีการหรือกิจกรรมมีความสำคัญเพราะจะช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์ คือการแยกแยะหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือสิ่งต่างๆ และการคิดวิเคราะห์นั้นเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของมนุษย์ และบุญชม ศรีสะอาด (2546,90) กล่าวไว้อีกประการหนึ่งว่าการจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คือผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ที่เรียนกับประสบการณ์ของตนเองจะทำให้เกิดบูรณาการ (Integration) และการถ่ายโอน (Transfer) ความรู้จากวิชาหนึ่งไปสู่วิชาหนึ่ง

2.2 จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบของศิลปะ ซึ่งก่อนเรียนเป็นการทบทวนความรู้จากการเรียนในชั่วโมงก่อน หลังจากนั้นเป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยครูเป็นผู้แบ่งซึ่งพบว่าผู้เรียนยอมรับการแบ่งกลุ่ม ที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะผู้เรียนส่วนใหญ่รู้จักกัน จึงยอมรับกันได้แล้วร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่ององค์ประกอบของศิลปะ พบว่าผู้เรียนให้ความร่วมมือโดยการร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกระตือรือร้น ทุกกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ภาพว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง รวมทั้งช่วยกันสรุปความรู้ในแบบบันทึกที่ 2 ด้วย แต่การดำเนินกิจกรรมยังไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด คือ กำหนดเวลาไว้ 1 ชั่วโมง แต่ใช้เวลาไปทั้งสิ้น 1 ชั่วโมง 10 นาที ทั้งนี้เป็นเพราะมีเนื้อหา มาก ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหานาน ดังนั้นในการจัดเนื้อหาจึงควรพิจารณาให้สัมพันธ์กับเวลาด้วย

2.3 จากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ประติมากรรม เป็นการเรียนรู้ในภาคทฤษฎีชั่วโมงที่ 3 ซึ่งยังเป็นการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาดูอย่างรูปภาพงานประติมากรรมประเภทต่างๆ แล้วนำเสนอลักษณะเด่นของประติมากรรมแต่ละประเภท โดยรับผิดชอบกลุ่มละ 1 ประเภท กิจกรรมดำเนินไปตามเวลาที่กำหนดไว้ คือ 1 ชั่วโมง แต่พบว่านักเรียนบางคนไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซ้ำกับชั่วโมงก่อน ซึ่งการจัดให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในทุกชั่วโมงอาจทำให้ผู้เรียนเบื่อ ในการแก้ไขนั้นผู้วิจัยใช้วิธีกระตุ้นโดยการให้กำลังใจและเสริมแรงกับผู้เรียนที่กล้าแสดงออก และสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนรู้สึกไม่เครียด ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น

2.4 ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง กระดาษและอุปกรณ์ ผู้เรียนได้ศึกษาดูอย่างกระดาษชนิดต่างๆ เพื่อวิเคราะห์รายละเอียดในเรื่องคุณสมบัติของกระดาษ ทั้งด้านพื้นผิว สี ลวดลาย และความหนา บาง รวมทั้งได้ลงมือปฏิบัติเป็นชั่วโมงแรกโดยการฝึกตัด กรีด พับ ดุนกระดาษ ให้เป็นรูปร่างพื้นฐาน คือ รูปวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม และรูปอิสระต่างๆ เพื่อฝึกการใช้อุปกรณ์ และการลงน้ำหนักมือ พบว่ามีผู้เรียน 1 คนที่ยังขาดทักษะการใช้อุปกรณ์ กล่าวคือ ใช้คัตเตอร์ไม่ถูกต้องเนื่องจากดันใบมีดออกมามากเกินไป เมื่อกดน้ำหนักมือลง ไปเพื่อกรีดกระดาษ ทำให้ใบมีดหัก และผู้เรียน 4 คน กรีดกระดาษโดยไม่ใช้แผ่นรองตัด แต่ใช้โต๊ะแทน ทำให้โต๊ะเป็นรอยกรีดได้รับความเสียหาย ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ไขโดยการให้เพื่อนช่วยเตือนเพื่อน พบว่าผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมดีขึ้น เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนอยู่ในวัยเดียวกัน จะช่วยตักเตือนกันได้เพราะต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม คือ กลุ่มเพื่อน ต้องการให้กลุ่มเพื่อนยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของอิริคสัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2546 : 30) ที่กล่าวว่าช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการให้สังคมยอมรับ ขบถต้องการคำแนะนำที่มีเหตุผล

2.5 ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ประติมากรรมกระดาษ เป็นภาคปฏิบัติ โดยผู้เรียนศึกษาดูอย่างงานประติมากรรมกระดาษทั้ง 3 ชนิด คือ ประติมากรรมกระดาษขาว กระดาษสี และกระดาษพิเศษ พบว่าผู้เรียนให้ความสนใจดูอย่างงานประติมากรรม และสอบถามถึงวิธีการทำ หลังจากนั้นผู้เรียนศึกษาวิธีการสร้างงานประติมากรรมกระดาษจากวิดีโอ แล้วลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนโดยมีวิทยากรพิเศษ คอยแนะนำและดูแลเกี่ยวกับวิธีการทำและการใช้อุปกรณ์ให้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจอย่างมากและขอคู่มือวิดีโอสาธิตการสร้างงานประติมากรรมกระดาษอีกครั้ง ซึ่งการดูวิดีโอในรอบที่ 2 นี้ วิทยากรพิเศษได้อธิบายร่วมด้วยในบางขั้นตอน ในการสร้างงานพบว่าผู้เรียนสามารถสร้างชิ้นงานประติมากรรมตามแบบหรือแพทเทิร์นที่แจกให้ โดยการสร้างงานชิ้นแรกเป็นงานประติมากรรมกระดาษขาว ใช้กระดาษปอนด์ขาว 120 แกรม เป็นวัสดุฝึก การสร้างงานชิ้นที่ 2 เป็นการใช้กระดาษปอนด์สี และงานชิ้นที่ 3 เป็นกระดาษพิเศษ ซึ่ง

ใช้กระดาษสาเป็นวัสดุฝึก พบว่าผู้เรียนสามารถกรีด พับ คุณ ตัดปะ กระดาษให้เป็นรูปทรงได้ตามแบบ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เรียนได้ศึกษาขั้นตอน วิธีการสร้างงานจากวิดีโอ (VDO) ซึ่งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและวิทยากรพิเศษได้อธิบาย เสนอแนะในระหว่างปฏิบัติกิจกรรมด้วย แต่ผลงานของผู้เรียนยังไม่เรียบร้อย คือ ยังดูสกปรกเพราะเปื้อนกาว ขอบกระดาษไม่เรียบ คือยังเป็นขุยเล็กน้อย โดยเฉพาะงานประติมากรรมกระดาษพิเศษ เนื่องจากเป็นกระดาษสา ซึ่งเนื้อกระดาษจะอ่อนและยุ่ยง่าย ผู้เรียนต้องใช้เวลานานกว่าที่กำหนดในแผน เนื่องจากทำผลงานเสียหายจึงต้องทำใหม่ ซึ่งผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับปรุงผลงานโดยให้เพื่อนที่มีผลงานผ่านเกณฑ์ช่วยดูแลให้คำแนะนำ

3. จากการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงขึ้นนั้น อาจเป็นเพราะว่าเนื้อหาของหลักสูตรน่าสนใจสำหรับผู้เรียนและไม่ยากเกินไป เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าได้จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป ทั้งจากตำราในห้องสมุดและจากอินเทอร์เน็ต ประกอบกับผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ชอบเรียนรู้จากสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งอินเทอร์เน็ตก็เป็นเทคโนโลยีที่น่าสนใจ การจัดทำเนื้อหาของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนนั้นนับเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ ดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2546, 87) ได้กล่าวไว้ว่าเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายใน ในทางตรงกันข้ามถ้าละเลยความ สนใจของผู้เรียนก็จะเสี่ยงต่อการที่ไม่เกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเรียนรู้น้อย

4. จากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการการเรียนรู้ตามหลักสูตรไปแล้ว คือ มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานและคุณลักษณะที่ดีในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ผู้เรียนมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุก ประกอบกับได้เรียนรู้จากการสาธิตโดยวิทยากร และจากสื่อวิดีโอ (VDO) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ (Audio-visual Approach) อันเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเกิดการเรียนรู้ และอีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรได้จัดลำดับกิจกรรมตามระดับความยากง่าย ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้จริง ดังที่ บุญชม ศรีสะอาด (2546,73) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และในการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องพิจารณาความเหมาะสมในด้านความยากง่าย ลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่องและบูรณาการของประสบการณ์ต่างๆ และต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ

คุณลักษณะของผู้เรียนที่พบว่ามีค่าเฉลี่ย 3.00 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่น่าพึงพอใจ คือ ความมีน้ำใจ และการใช้และเก็บรักษาอุปกรณ์ ซึ่งจากการสังเกตพบว่าผู้เรียนมีความเอื้อเฟื้อต่อกันดี ทั้งในกลุ่มเดียวกันและต่างกลุ่ม รวมถึงการช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียนต่างๆที่ไม่ใช่เวรทำความสะอาดนั้น อาจเป็นเพราะว่าผู้เรียนส่วนใหญ่รู้จักและสนิทกันเร็วเพราะอยู่ในวัยเดียวกัน และหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนศิลปะแล้วผู้เรียนจะต้องไปปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ด้วยกัน เช่น ต้องไปเรียนวิชาเดียวกัน เนื่องจากเรียนอยู่ห้องเดียวกัน เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง คือ ผู้เรียนมีความสนใจในด้านศิลปะเหมือนกันเนื่องจากเป็นกลุ่มที่เลือกลงทะเบียนเรียนศิลปะเป็นกลุ่มพัฒนาผู้เรียน ประกอบกับบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้มีความเป็นกันเอง วิทยากรพิเศษเป็นบุคคลในท้องถิ่นที่ผู้เรียนรู้จัก และผู้วิจัยไม่ได้เคร่งครัดเรื่องเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนไม่เครียดและสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรม จึงทำให้คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นไปตามที่หลักสูตรต้องการ ดังที่ สุนทร โคตรบรรเทา (2535,179) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะทั้งหลายต้องผูกอยู่กับทัศนคติที่ดีและแรงจูงใจในวิชาที่เรียน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการเรียนให้เหมาะสม ผู้สอนใช้เวลาอยู่กับผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียนและไม่มีปัญหาการเข้ากับบุคคลอื่น ทำให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ

5. จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้อุปกรณ์ และการวัดผลและประเมินผล เป็นเพราะว่า หลักสูตรที่เรียนเป็นหลักสูตรใหม่ ยังไม่เคยจัดมาก่อนในโรงเรียน เนื้อหาที่น่าสนใจทันสมัย ถูกต้อง ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงกับการเรียนวิชาศิลปะพื้นฐาน หรือวิชาอื่นๆ ในช่วงเวลาเรียนปกติได้ สอดคล้องกับ เครือวัลย์ ล้อมอภิชาติ (2531,67) ที่กล่าวถึงเนื้อหาของหลักสูตรว่าเนื้อหาที่เชื่อถือได้ เป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา มีความทันสมัยและถูกต้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน จะทำให้หลักสูตรน่าสนใจ

อีกประการหนึ่งเป็นเพราะว่า กิจกรรมที่ปฏิบัติไม่ยุ่งยากซับซ้อน เหมาะกับวัยและความสนใจของผู้เรียน ซึ่ง ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา (2530,14) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรว่า กิจกรรมที่เป็นที่พอใจของผู้เรียน อยู่ในข่ายความสามารถเหมาะสมกับความรู้และสภาพร่างกายของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

ประกอบกับการได้เรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีที่น่าสนใจ และจากวิทยากรพิเศษ ซึ่งเป็นบุคคลในท้องถิ่นที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคย รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและเพื่อน จึงทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรวิชาศิลปะที่เป็นการปฏิบัติควรกำหนดเวลาให้มากเพียงพอสำหรับการปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีทักษะในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน ถึงแม้จะมีทัศนคติหรือรักในเรื่องที่เรียนเหมือนกันก็ตาม ดังนั้นการกำหนดโครงสร้างด้านเวลาจึงควรยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

1.2 การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนอาจกำหนดให้มีการศึกษาจากของจริงนอกสถานที่หรือทัศนศึกษาตามสถานที่ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความซาบซึ้งในศิลปะ ตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่าของศิลปะที่มีอยู่ในท้องถิ่น และหวงแหนแผ่นดินเกิด และอาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงกำหนดสถานที่ที่ต้องการจะทัศนศึกษา

1.3 ควรมีการนำบุคคลผู้ที่เป็นปราชญ์ท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีกับชุมชน อันจะทำให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญของบุคคลในท้องถิ่น

1.4 ครูผู้สอนควรมีความสนใจในเรื่องศิลปะอย่างจริงจังและศึกษาขั้นตอนวิธีการสร้างงานประติมากรรมกระดาศให้เข้าใจแจ่มแจ้งและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของผู้เรียนก่อนนำหลักสูตรไปใช้

1.5 ในการวัดผลและประเมินผลนั้นควรให้ผู้เรียนทราบผลการประเมินโดยทันที ทั้งนี้จะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไปด้วย คือจะเป็นการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียนที่ได้คะแนนดี และผู้เรียนที่ได้คะแนนต่ำจะได้แก้ไขข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

1.6 ในการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียนควรมีการกำหนดเวลาที่จะสังเกตให้แน่นอน เช่น อาจสังเกตทุกๆ 20 นาที หรือ 25 นาที จนครบชั่วโมง เมื่อการจัดกิจกรรมสิ้นสุดลงจึงค่อยนำคะแนนที่ได้ในแต่ละช่วงมาเฉลี่ยเป็นคะแนนจริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องอื่นๆ อีก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งเพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคม เช่น หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกล้านนา การฟ้อนรำท้องถิ่น การกลายสังกะสี เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ด้วย เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน